MAATALOUS

Jos nykytila ei ole kannattava, on yrityksen kasvu vaikea saada kannattavaksi. Laajentamisella painutaan kyntämään entistä syvemmälle. **TOIMITUSJOHTAJA ARI NOPANEN, PRO AGRIA**

Tilojen välisen lantayhteistyön ongelmat ovat selätettävissä

Järki lanta -hankkeessa on löydetty uusia ratkaisuja tilojen lantayhteistyön ongelmakohtiin.

KARI SALONEN

Turun Paattisilla luomulypsykarjatilaa viljelelevä Jaakko Suominen on ollut mukana Järki lanta -hankkeessa. Tila luovuttaa lantaa usealle kasvinviljelytilalle vuosittain. Suominen esittelee hankkeen projektipäällikölle Kaisa Riikolle tilan toimintaa.

KAARINA (MT)

Kasvinviljelytilaa Ruskolla viljelevä **Jarmo Nikula** on ottanut vuosien ajan vastaan lietettä naapurissa sijaitsevalta Heikkilän sikatilalta.

Yhteistyö on ollut Nikulan mukaan ”hyvin epäsuunnitelmallista”. Sitä oli pohdittu lähinnä hyötyjen näkökulmasta: kasvinviljelytila saa näin ravinteita.

Kun Nikulan isännöimä Tuurin tila oli lähtenyt mukaan yhdeksi esimerkkitilaksi syksyllä 2012 käynnistyneeseen Järki lanta -hankkeeseen, laittoi projektikoordinaattori **Kaisa Riiko** isännän pohtimaan lantayhteistyötä myös talouden näkökulmasta.

Yhdessä Riikon ja lannanluovuttajatilan isännän **Timo Heikkilän** kanssa he laskivat hyötyjen lisäksi yhteistyöstä aiheutuvat kustannukset. ”Kaikki muutettiin euroiksi, plussat ja miinukset.”

Tulos oli Nikulalle yllätys.

”150 euroa tuli takkiin, kun oli ottanut lietettä vastaan ilman suunnittelua.”

Yksi merkittävimmistä kustannuksista aiheutui kasvuston tallaantumisesta. Levitys myöhästyi, minkä vuoksi lietevaunu tallasi kasvustoa. Tallatuksi alaksi laskettiin 1 500 neliömetriä hehtaarilla.

”100 euroa pelkistä pyöränjäljistä”, Nikula toteaa. ”Ja mitä sitten tapahtuu maan alla?”

Tukipolitiikka ei saisi vaikeuttaa yhteistyötä

Pakkaselle menneet laskemat eivät silti Nikulaa pelästyttäneet. Lantayhteistyö jatkuu.

Nikula muistuttaa kuitenkin viljelijöitä siitä, ettei maatalous ole enää entisenlainen elämäntapa vaan bisnes.

”Ei ole enää ilmaista työvoimaa ja kaikki tuotantopanokset ovat kalliita. Tuotantoon ja talouteen vaikuttavat tekijät pitää tuntea.”

Jotta lannan hyödyntäminen lisääntyisi nykyisestä, yhteiskunta ei saa poliittisilla päätöksillä vaikeuttaa sitä tai tehdä siitä kannattamatonta.

Näin on tehnyt hänen mukaansa ”multaustuki” eli lietelannan sijoittaminen peltoon -erityistukisopimus. Sen ehdot ovat edellyttäneet, että lietettä levitetään kerralla vähintään 20 kuutiometriä.

Toukokiireiden vuoksi levitys olisi keväällä mahdollista vain oraille, jonne sijoittavaa vaunua ei useinkaan haluta. Syksyllä taas tulevat ravinnerajat vastaan.

> »Ei ole enää ilmaista työvoimaa ja kaikki tuotantopanokset ovat kalliita. Tuotantoon ja talouteen vaikuttavat tekijät pitää tuntea.«
> **JARMO NIKULA**

Lähtökohtana ongelmien kartoitus ja selättäminen

Tuurin tila on yksi esimerkki siitä, miten lantayhteistyötä on Järki lanta -hankkeessa lähestytty. Vaikka lannan ravinteilla ja niiden sisältämällä orgaanisella aineksella on kiistattomia hyötyjä, aihetta ei ole tarkasteltu vain niiden näkökulmasta. Myös rajoittavia tai houkuttavuutta vähentäviä tekijöitä on pyritty tuomaan esiin. Niihin on kartoitettu myös ratkaisuja.

Tallausongelman lisäksi ongelmia voi aiheuttaa typen käyttökelpoisuus viljetäville kasveille.

”Iso osa lannan typestä on sitoutunut orgaaniseen ainekseen, ja se vapautuu kasvukauden aikana hitaasti, osa vasta seuraavana kasvukautena”, Riiko sanoo.

Viljeltävän kasvin rytmin kannalta väärään aikaan vapautuva orgaaninen typpi voikin päätyä vesistöön.

”Sitä voidaan ehkäistä maltillisilla levitysmäärillä ja esimerkiksi kerääjäkasvien avulla.”

Oma lukunsa ovat Nikulankin mainitsemat tukiehdot.

”Jos ympäristökorvauksen orgaanisen aineksen lisäyksen tuki toteutuu kaavaillusti, lantaa on levitettävä kerralla 15 kuutiota hehtaarille. Väkevien lantojen kannalta raja on hankala. Fosforia tulee kerralla liikaa”, Riiko toteaa.

Jakeistamalla ravinnemäärät voidaan optimoida

Vaikka lannan käytön lisäämiselle onkin monia rajoitteita, kokonaisuutena vaaka on mukana olevilla tiloilla taipunut Riikon mukaan plussan puolelle. Ratkaisevaa on löytää oikea levitysajankohta ja -teknologia.

”Ja lannan todellinen ravinnesisältöhän lopulta ratkaisee ravinteiden rahallisen arvon. Tässä suhteessa eri eläinten lannat eroavat toisistaan merkittävästi.”

Järki lanta -hankkeessa tutkittiin myös jakeistamisen vaikutuksia ravinnemääriin.

”Jakeistamalla saatujen osien ravinnesisällöt poikkeavat aikaisemmista täysin. Siksi ensimmäinen selvitettävä asia on lannan todellinen ravinnesisältö. Sen perusteella sitten arvioidaan lannan käyttökohde ja käyttömäärä.”

Erityisen ilahduttavana Riiko pitää viime vuosina tapahtunutta asennemuutosta.

Vielä muutama vuosi sitten lantaan suhauduttiin jätteenä ja ongelmana. Nyt se on yleisesti tunnustettu paitsi arvokkaaksi ravinnelähteeksi myös erinomaiseksi maanparannusaineeksi.

JUHANI REKU

Järki lanta -hankkeen loppuseminaari järjestettiin torstaina Tuorlan maaseutuoppilaitoksessa Kaarinassa. Lisätietoa hankkeen tuloksista, laskelmista ja kokeiluista: www.jarki.fi > Järkilanta

Levitysajankohtaan ja -kalustoon on vaihtoehtoja

Ravinnehuuhtoumien riskiin voi vaikuttaa suuresti lannan levityksen ajankohdalla ja levitystavalla. Nyrkkisääntönä on, että lannan multauksessa ja sijoituksessa sekä kevätlevityksessä huuhtoumien riski on pienin, toteaa Järki lanta -hankkeen projektikoordinaattori **Kaisa Riiko**.

Keväällä levitystä rajoittava tekijä on aika.

Riikon mukaan kannattaisikin miettiä, miten levitykselle otollista aikaa olisi mahdollista pidentää. Mahdollisia keinoja ovat muun muassa nurmialan lisääminen, oraslevitys tai etävarastojen rakentaminen.

”Esimerkiksi syysviljan kylvölannoitukseen voisi käyttää lantaa. Loppukesällä pohjamaat ovat kuivia ja olosuhteet levitykselle savimailla parhaimmillaan.”

Alkukesän oraslevityksessä säästytään tallaustappiolta, jos levityskaluston työleveys on sama kuin kasvinsuojeluruiskussa. Tällöin voidaan hyödyntää kahdessa työvaiheessa samoja ajouria.

Tuki loi kysynnän uudelle teknologialle

Myös lietelannan levitysteknologioihin kannattaa tiloilla pohtia uusia vaihtoehtoja, Riiko huomauttaa.

”Esimerkiksi edelleen yleisen hajalevityksen ongelmana on typen haihtuminen.”

Ympäristötuessa tuettuna teknologiana on ollut lietelannan sijoitus. Se on Riikon mielestä hyvä esimerkki siitä, miten tukijärjestelmällä pystytään viemään hyviä käytäntöjä eteenpäin.

”Kun lietelannan sijoitus tuli tuettavaksi menetelmäksi 2007, Suomessa ei juuri ollut sen vaatimaa kalustoa. Tuki loi sille kysynnän ja nyt urakoitsijoita on jo lukuisia.”

Syöttöletkulevitys tuli Suomeen 1990-luvulla, mutta se ei ole vieläkään suuremmin yleistynyt. Riikon arvion mukaan syöttöletkulaitteistoja on edelleen Suomessa alle 10. Niistä kaksi on Järki lanta -hankkeessa mukana olevilla tiloilla.

Syöttöletkulevityksessä lantasäiliö on pellon reunassa. Traktorin perässä on vain kevyt levitysyksikkö. Lietelanta siirtyy letkua myöten lietesäiliöstä levittimeen.

Menetelmän etuna on Riikon mukaan tiivistymisen ehkäiseminen, kun painavaa lietevaunua ei tarvitse ajaa pellolla.

Syre-N-letkulevityksessä puolestaan typen haihtumista ehkäistään sekoittamalla lietelantaan levitysvaiheessa pieni määrä rikkihappoa.

Separointiin voi saada investointitukea

Uudella EU-ohjelmakaudella maatilat voivat saada investointitukea lannan separointilaitteiden hankintakustannuksiin.

Järki lanta -hankkeessa selvitettiin mekaanisen ja painovoimaisen separoinnin toimivuutta ja ravinteiden jakautumista separoinnin tuloksena syntyviin jakeisiin.

Tavoitteena on, että separoinnissa valtaosa fosforista päätyy kiintojakeeseen. Saatava nestejae on helposti pumpattavaa, levitettävää ja imeytyvää.

”Erilaiset lietelannat käyttäytyvät kuitenkin hyvin eri tavalla mekaanisissa separointilaitteissa. Jotta separoinnilla pystytään tehostamaan ravinteiden käyttöä, täytyy myös syntyvien jakeiden ravinnepitoisuudet tutkia.”

Hankkeessa testattiin myös separoimalla saadun kuivajakeen kuivausta ja rakeistusta. Sen avulla saadut lannoiterakeet olisivat Riikon mukaan helposti ja edullisesti siirrettävissä pitkiäkin matkoja. Kasvinviljelytiloilla niitä voitaisiin levittää samoilla koneilla kuin keinolannoitteitakin.

Niissä on kuitenkin yksi merkittävä huono puoli. ”Hinta. Kuivaus on todella kallista.”

JUHANI REKU

JÄRKI LANTA

Yhteistyön edistäjä

Järki lanta -hankkeen tarkoituksena on edistää tilojen välistä lantayhteistyötä Saaristomeren valuma-alueella. Hankkeen tuottama tieto on hyödynnettävissä valtakunnallisesti. **Hanke käynnistyi** marraskuussa 2012 ja päättyy tämän vuoden lopussa. Se on osa Järki-hanketta, jonka tavoite on maatalouden vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Maatalouden hintaindeksit

Indeksi, tammikuu 2013 = 100

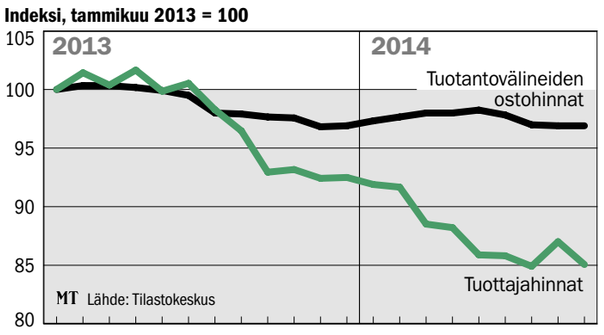

Maatalouden tuottajahinnat halpenivat

Maatalouden tuottajahinnat laskivat lähes 11 prosenttia kolmannella vuosineljänneksellä vuodentakaisesta. Myös tuotantopanokset halpenivat, mutta vain hiukan ilmenee Tilastokeskuksen laskelmista.

Ilman turkistuotantoa tuottajahinnat laskivat heinä–syyskuussa noin 5 prosenttia.

Kasvituotteiden hinnat ovat alamäessä 9 prosentin verran vuoden takaiseen verrattuna erityisesti viljojen halpenemisen takia.

Eläimet ja eläintuotteet ovat halvenneet lähes 12 prosenttia, koska turkistuotteet, maito ja sianliha ovat entistä edullisempia.

Tilastokeskus arvioi, että maatalouden tuottajahinnat laskevat tänä vuonna runsaat 11 prosenttia. Ilman turkistuotantoa hinnat tipahtavat 8 prosenttia. Hinnat laskevat, koska peruna, vilja, sianliha ja turkikset halpenevat entisestään.

Maatalouden tuotantovälineiden ostohinnat laskivat prosentin verran heinä–syyskuussa vuodentakaisesta

Tuotantoon käytettävät tarvikkeet ja palvelut halpenivat noin 2 prosenttia. Vastaavasti investointeihin käytetyt tavarat ja palvelut kallistuivat 1,6 prosenttia.

Kokonaisindeksin laskuun vaikutti etenkin eläinten rehujen sekä energian ja voiteluaineiden halpeneminen. Eläinten rehut halpenivat vuodessa noin 7 prosenttia ja energia ja voiteluaineet vajaat 5 prosenttia.

Indeksin laskua hillitsi lannoitteiden ja maanparannusaineiden sekä muiden laitteiden ja tavaroiden hintojen nousu.

Maatalouden tuottajahintaindeksi ja maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi ovat indikaattoreita, jotka mittaavat maataloustuotteiden ja maatalouden tuotantovälineiden hintakehitystä viljelijöiden näkökulmasta.

Maatalouden hintaindeksien perusvuosi on 2010, jota merkitään luvulla 100. Tilastokeskus laskee maatalouden hintaindeksiennusteen EU:n tilastovirastolle Eurostatille kerran vuodessa marraskuussa. Tämän vuoden lopulliset tuottajahintaindeksit julkaistaan ensi vuoden elokuussa.

MT

Maitotilojen määrä väheni vuodessa viisi prosenttia

Maitotiloja oli lokakuussa 5,3 prosenttia vähemmän kuin vuosi sitten, mutta maidontuotanto on tammi–lokakuussa kasvanut 3,2 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna, MTK:n ja maitovaltuuskunnan maitoasiamies **Ilkka Pohjamo** summaa marraskuun ajankohtaiskatsauksessaan.

Osa tuotannon lisäyksestä johtuu lehmämäärän kasvusta, mutta suurin osa selittyy tuotosten kasvulla. Tuotokset ovat kasvaneet hiukan nopeammin C-alueella kuin AB-alueella.

”Jatkossa tämä kehityssuunta voi entisestään korostua tukijärjestelmien muuttuessa erityyppisiksi”, Pohjamo toteaa.

Meneillään olevalla kiintiökaudella pohjoinen tukirajoite ylittyy näillä näkymin viidellä prosentilla.

Tilalla keskimäärin 33 lehmää

Lokakuussa Suomessa oli 8 425 maitotilaa. Lypsylehmiä oli 1 400 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Tilojen keskikoko on jatkanut kasvuaan. Lypsylehmiä on tänä vuonna tilaa kohti keskimäärin 33.

Syyskuun keskimääräinen maidon tuottajahinta oli Tiken tilastojen mukaan 44,07 senttiä litralta. Hinta aleni elokuusta 5,6 prosenttia.

Mahdollisuudet jälkitilien maksamiseen ovat todennäköisesti pienet, Pohjamo arvioi.

Venäjän tuontikielto voi hänen mukaansa edelleen aiheuttaa laskupainetta keskimääräiseen tuottajahintaan.

SATU LEHTONEN

Maidontuottajien yhteistyö vahvistaa taloudellista tulosta

Yhteistyö hyödyttää maidontuottajaa, arvioi maidontuottajien verkostoitumisesta tehty tutkimus.

Koveneva kilpailu lisää strategisen suunnittelun merkitystä maitotilan johtamisessa. Yhteistyö puolestaan tuo taloudellista hyötyä ja parantaa työviihtyvyyttä.

”Verkostoitumisen merkitys maitopuolella korostuu entisestään tilakoon kasvun myötä. Yhteistyöllä kohtuullistetaan työtaakkaa, joka muuten voi kasvaa liialliseksi”, toteaa tutkimusta tekemässä ollut ammattikorkeakoulun lehtori **Erkki Laitila**.

Toimiva yhteistyö edellyttää, että kaikki osapuolet kokevat hyötyvänsä, ja kumppaneihin luotetaan.

Tutkimus tehtiin Helsingin yliopiston ja Seinäjoen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen yhteistyönä. Mukana olivat myös Osuuskunta Maitosuomi, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa ja Pro Agria Keski-Suomi.

Tutkimus on osa Yhteistyöllä kilpailukykyä maidontuotantoon -hanketta.

Lisää tehokkuutta ja vapaa-aikaa

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla verkostomaisen toimintatavan omaksuneita maidontuottajia yhteistyökumppaneineen.

”Kokemukset verkostoitumisesta olivat myönteisiä. Tehokkuus ja viljelijöiden vapaa-aika kasvavat. Oma aika on tärkeää erityisesti nuorille maatalousyrittäjille”, kertoo Laitila.

Hänen mielestään maitotilojen yhteistyötä pitäisi lisätä.

”Olemme nyt tutkineet niitä, jotka jo tekevät yhteistyötä. Sitten on se joukko, joka ei tee. Esimerkiksi koneiden käyttöastetta voisi nostaa sillä, että yhteistyötä ja urakointia lisätään.”

Laitilan mukaan hiehonkasvattamisen ulkoistamisen on osoitettu tuovan merkittäviä tehoja ja säästöjä.

”Nuorkarja vie parsipaikkoja ja rehutilaa. Lypsykarjan määrää voisi monella tilalla lisätä rehualaa kasvattamatta ja ympäristölupia muuttamatta, kun nuorkarja ulkoistettaisiin”, hän väläyttää.

”Olisi toivottavaa, että useammat keskittyisivät vain hiehonkasvattamiseen.”

Tutkimuksessa tehdyt oivallukset täytyy vielä muokata maitotilojen arkeen sopiviksi.

”Yhteistyön hyötyjä on nyt perattu tutkimuksessa. Myöhemmissä projekteissa hyvät toimintatavat pitää jalkauttaa kentälle.”

JUKKA KOIVULA

Matti Ryhänen & Erkki Laitila (toim.): Yhteistyö- ja verkostosuhteet. Strateginen tarkastelu maidontuotantoon sovellettuna.

Pellon omistaminen usein kalliimpaa kuin vuokraaminen

MARKKU VUORIKARI

Koneyhteistyöllä maatilat pystyvät alentamaan kustannuksiaan tehokkaasti.

Pellosta maksetut korkeat ostohinnat ja vuokrat syövät maatilojen kassoja pahiten, toimitusjohtaja **Ari Nopanen** Pro Agriasta sanoi siemenviljelijöiden talouskoulutuksessa Helsingissä viime viikolla.

Kasvintuotannon huippuosaaja **Jussi Nurkka** Pro Agria Etelä-Suomesta sanoo, että pellon omistaminen maksaa monesti enemmän kuin sen vuokraaminen.

”Jos pellosta on maksettu 20 000 euroa hehtaarilta, viiden prosentin korolla pelkkä korkovaatimus on 1 000 euroa vuodessa, kun taas vuokra olisi joitakin satasia.”

”Päätökset pitäisi tehdä talous- ei tunnepohjalta.”

Monella tilalla toiminta on kannattavaa, mutta kassa on silti koko ajan tyhjä. Syynä on useimmiten suuret lainat ja tavoite maksaa velka nopeasti takaisin kassakriisin uhallakin, Nopanen totesi.

Vaikeina aikoina tilan talouden hallinta ja suunnittelu korostuvat.

Nopanen muistuttaa, että ennen investointia on tunnettava yrityksen nykytila mahdollisimman tarkasti. ”Jos nykytila ei ole kannattava, on yrityksen kasvu vaikea saada kannattavaksi. Laajentamisella painutaan kyntämään entistä syvemmälle.”

”Isolla tilalla menot voivat olla niin suuret, että viivan alle jää vähemmän kuin pienellä tilalla.”

Konekustannuksissa vaihtelua tilojen välillä

Pro Agrian Lohkotietopankin mukaan tilojen välillä on suurta vaihtelua rakennus- ja konekustannuksissa. Vuonna 2013 kevätvehnän kiinteät kustannukset olivat parhailla tiloilla alle 300 euroa hehtaarilta, kun huonoimmillaan kiinteät kustannukset kohosivat lähes 450 euroon.

Suurimmat vaihtelut olivat konekustannuksissa. Huonoiten pärjäävillä tiloilla ne olivat 305 euroa hehtaaria kohti ja parhaimmilla tiloilla 199 euroa.

Sen sijaan muuttuvissa kustannuksissa, kuten lannoitekustannuksissa, ei tilojen välillä ollut suurta vaihtelua.

Investoida täytyy, yhteistyö auttaa

Konekustannuksissa pystyy säästämään yhteisillä koneilla sekä tekemällä tai käyttämällä urakointia.

Myös viljelykierrolla voi vaikuttaa konekustannuksiin. Jos pinta-alasta osa on muussa kuin satokasvien viljelyssä, riittää tilalle pienempi ja vanhempi kalusto.

Mahdottomuuksiin ei voida kuitenkaan säästää, vaan investointeja tarvitaan tuotannon säilyttämiseksi.

”Nykymenolla sikatalous loppuu Suomesta kymmenen vuoden päästä, koska sikatiloilla ei ole pystytty tekemään korjausinvestointeja eivätkä pankit rahoita sikatalouden investointisuunnitelmia”, Nopanen sanoi.

Ongelmat selvitettävä hyvissä ajoin

”Kun raha-asioissa tulee pulma, pitää heti ottaa yhteys pankkiin, kun ongelma on vielä pieni. Silloin ratkaisut ovat vielä helppoja”, sanoi maatilaluottopäällikkö **Jouni Kankaanpää** S-pankista.

Kankaanpään mukaan maatalouden erityisosaaminen pankeissa ei ole korkealla tasolla ja viljelijän täytyy vääntää suunnitelmansa rautalangasta rahoittajille. Oman yrityksen talous on tunnettava.

S-pankki himoitsee lisää maatila-asiakkaita.

TUURE KIVIRANTA